

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n ja opintotukilain 7 §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 211/2014 vp) täydentämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä laeiksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n ja opintotukilain 7 §:n muuttamisesta.

Esitystä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin lisättäisiin opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja koskevat säännökset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevien säännösten kanssa 1 päivänä elokuuta 2015.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 3 §:ssä. Sen mukaan ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen edistämiseksi ja opiskeluvalmiuksien vahvistamiseksi voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laeiksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n ja opintotukilain 7 §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lakia siten, että lakiin lisättäisiin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta koskevat säännökset.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus olisi uusi koulutuskokonaisuus,

johon yhdistettäisiin nykyiset ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetut eri kohderyhmille suunnatut ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset sekä kotitalousopetus. Valmentava koulutus olisi yhden lukuvuoden mittainen tutkintoon johtamaton koulutuskokonaisuus, joka olisi tarkoitettu ensisijaisesti vailla toisen asteen tutkintoa oleville perusopetuksen päättäneille nuorille. Koulutuksen tavoitteena olisi antaa valmiuksia hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vahvistaa edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen ensisijaisena kohderyhmänä olisivat hallituksen esityksen mukaan perusopetuksen päättäneet nuoret, jotka tarvitsevat opiskeluvalmiuksien parantamista sekä ohjausta ja tukea koulutuksen ja ammatin valinnassa. Toisena tärkeänä kohderyhmänä olisivat eri syistä koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, jotka eivät ole löytäneet paikkaansa koulutusjärjestelmässä. Koulutukseen voisivat osallistua myös aikuiset, jotka tarvitsevat valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseksi. Näitä voisi-

vat olla erityisesti maahanmuuttajat sekä alan vaihtajat tai uudelleen koulutautuvat henkilöt, joiden opiskeluvalmiuksissa on puutteita.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus on tarkoitus kohdentaa ensisijaisesti henkilöille, joilla ei ole perusopetuksen jälkeen suoritettua toisen asteen tai korkeasteen koulutusta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettuun lakiin on ehdotettu lisättäväksi uusi 27 c §, jonka mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on 27 §:n 1 momentissa säädettyjen opiskelijaksi ottamisen perusteiden lisäksi, että opiskelijaksi pyrkivä ei ole suorittanut ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitettua tutkintoa tai sitä tasoltaan vastaavaa tutkintoa, ammatillista perustutkintoa tai valmentavaa koulutusta taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa, korkeakoulututkintoa tai edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavaa ulkomaista tutkintoa. Lisäksi edellytetään, että opiskelijaksi pyrkivän tavoitteena on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan ammatillista perustutkintoa.

Esityksen mukaan maahanmuuttajien ja muiden erityisryhmien kohdalla saattaa kuitenkin tulla eteen tilanteita, jolloin valmentavan koulutuksen suorittaminen olisi perusteltua, vaikka henkilöllä olisikin jo perusopetuksen jälkeen suoritettu tutkinto. Tämän vuoksi edellä kuvastusta aiempaa tutkintoa tai koulutusta koskevasta edellytyksestä voidaan ehdotetun 27 c §:n mukaan poiketa, jos ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua. Perustelujen mukaan tutkinnon jo suorittaneita henkilöitä voitaisiin vain poikkeuksellisesti valita ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, onko opiskelijan tarkoituksena hakeutua valmentavan koulutuksen jälkeen suorittamaan ammatillista perustutkintoa. Lisäksi maahanmuuttajien kohdalla tulisi kiinnittää huomiota riittävään opetuskielen taitoon jo

valmentavaan koulutukseen hakeuduttaessa, jotta vältetään valmentavan koulutuksen käyttäminen pelkästään kieli- tai kotoutumiskoulutuksena.

Maahanmuuttajien valmistavaa koulutusta on hyödynnetty runsaasti erityisesti aikuisten maahanmuuttajien oppinollisten valmiuksien edistämiseksi. Valtionosuustilastojen mukaan maahanmuuttajien valmistavassa koulutuksessa oli vuoden 2014 tammikuussa 1 761 opiskelijaa. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa opiskelevista oli vuonna 2011 noin 75 prosenttia yli 20-vuotiaita.

Vaikka voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti koulutus valmistaa ammatilliseen peruskoulutukseen, sitä ovat käyttäneet runsaasti myös henkilöt, joiden tavoitteena ei ole ollut ammatillisen peruskoulutuksen aloittaminen.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijoista 55 prosentilla oli peruskoulun oppimäärää tai sitä vastaavaa koulutusta korkeampi koulutustaso: 17 prosentilla oli kotimaassaan suoritettu lukion oppimäärää vastaava koulutus ja 38 prosentilla opiskelijoista oli omassa maassa suoritettu ammatillinen tutkinto tai korkeakoulututkinto.

Maahanmuuttajille järjestetään koulutusta kotoutuslain (1386/2010) perusteella. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, joka rahoitetaan työ- ja elinkeinohallinnon hallinnonalalta. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna, jolloin koulutus rahoitetaan kyseisen koulutuksen valtionosuudella. Lain 19 §:n mukaan kotoutumistuki on maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin osallistumisen aikaisen toimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki. Kotoutumissuunnitelma on lain 11 §:n mukaan maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman

yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kotoutumiskoulutuksessa noudatetaan Opetushallituksen hyväksymiä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus edistää ja tukee opiskelijan mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan sen aktiivisena jäsenenä. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon eli sellaiset suomen tai ruotsin kielen valmiudet, joita hän tarvitsee toimiakseen arkielämässä, suomalaisessa yhteiskunnassa, työelämässä ja jatkokoulutuksessa. Kotoutumiskoulutuksena maahanmuuttajalle annetaan kotoutumislain mukaan myös muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Tavoitteena on, että koulutus tukee opiskelijan oman kulttuurin ylläpitämistä ja sen yhteensovittamista ympäröivään kulttuuriin.

Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman sisältökokonaisuuksia ovat suomen tai ruotsin kieli ja viestintätaidot, yhteiskunta- ja työelämätaidot sekä ohjaus. Lisäksi opintoihin voi sisältyä valinnaisia opintoja. Kaikessa opetuksessa rakennetaan opiskelijan kotoutumisen kannalta mielekkäitä oppimiskokemuksia sekä vahvistetaan kieli- ja viestintätaitoja sekä opiskelutaitoja. Kotoutumiskoulutuksen opiskelutaitoihin liittyvänä yleisenä tavoitteena on, että opiskelija osaa asettaa henkilökohtaisia oppimistavoitteita ja suunnitella oppimistaan realistisesti omien taitojensa mukaisesti sekä arvioida oppimistaan ja osaamistaan. Opiskelija hallitsee opiskeluun liittyvää sanastoa ja käsitteitä sekä harjaantuu erilaisiin opiskelumuotoihin ja -tekniikoihin.

Vaikka kotoutumiskoulutus luo maahanmuuttajille hyvät edellytykset suomalaiseen kulttuuriin sopeutumiselle ja jatko-opintoihin siirtymiselle se on kuitenkin luonteeltaan perusvalmiuksia antavaa. Kasvava maahan-

muuttajaväestö tarvitsee yhä enemmän kohdennettua opiskeluvaihtoehtoja parantavia opintoja suoritettavan tutkinnon tai tutkinnon osan näkökulmasta. Näyttötutkintojen perusteissa edellytetty osaaminen on useimmiten niin eriytyntä, että kotoutumiskoulutuksen tuottama peruskielitaito ei tutkinnon tai sen osan suorittamiseen riitä. Esimerkiksi lähihoitajan ja liiketalouden perustutkinnon suorittamisessa tarvitaan usein syventävää ja alan sanastoon ohjaavaa kielitaidon opetusta. Osalla aikuisväestöstä on myös niin puutteellinen tai vanhentunut opiskelutekniikka tai opiskeluvaihtoehtoja, että se vaikeuttaa näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistumista. Puutteita voi olla esimerkiksi matemaattisissa tai kielellisissä valmiuksissa, tietoteknisissä taidoissa tai oppimaan oppiminen voi vaatia vahvistusta.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen osalta on kiinnitetty huomiota erityisesti perusasteen päättävien nuorten ja vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien mahdollisuuksiin aloittaa opinnot ammatillisessa peruskoulutuksessa. Lausuntopalautteen yhteydessä sekä hallituksen esityksen antamisen jälkeen on kuitenkin esitetty arvioita, että erityisesti maahanmuuttajien mahdollisuudet osaamisensa kasvattamiseen ja ammatillisen tutkinnon suorittamiseen vähentyvät nykyisestä. Erityisesti ne koulutuksen järjestäjät, joilla valmentavaa koulutusta on käytetty runsaasti maahanmuuttajien koulutusmahdollisuuksien parantamiseen, ovat ilmaisseet huolensa uudistuksen eräiden väestöryhmien koulutusmahdollisuuksia kaventavista vaikutuksista.

Suurella osalla maahanmuuttajien valmistavaan koulutukseen osallistuneista on kotimaassa suoritettu perusopetuksen jälkeinen tutkinto, jolloin he eivät kuulu ehdotetun ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 c §:n pääsäännön mukaiseen ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen kohderyhmään. Ammatillisen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on valmistaa koulutukseen osallistuvia ammatillisen peruskoulutuksen aloittamiseen, vaikka etenkin tutkinnon jo suorittaneille maahanmuuttajille soveltuvien koulutusmuoto voisi olla ammatti- tai erikoisammattitutkinto. Hallituksen esityksessä ehdote-

tun lisäksi on tarve aikuisten ja jo tutkinnon suorittaneiden sekä erityisesti maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksien parantamiseen.

Tämän vuoksi lakia ammatillisesta aikuis-koulutuksesta ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakiin lisätään uusi 8 b §, jossa säädetäisiin aikuisväestölle suunnatusta opiskeluvalmiuksia parantavista opinnoista. Esityksen tavoitteena on luoda aikuisväestölle, ja erityisesti aikuisille maahanmuuttajaväestölle, soveltuva koulutuskokonaisuus opinnollisten valmiuksien kasvattamiseksi.

Suurella osalla maahanmuuttajien valmistavaan koulutukseen osallistuneista on kotimaassa suoritettu perusopetuksen jälkeinen tutkinto, mutta heillä saattaa kuitenkin olla oppimisprosessiin ja muihin näyttötutkinnon suorittamiseen tähtäävässä opiskelussa vaadittaviin opiskeluvalmiuksiin liittyviä vaikeuksia, joiden osalta he tarvitsevat harjaantumista valmistavasta koulutuksesta suoriutumukseen. Näiden opiskelijoiden suoriutumista näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta voitaisiin tukea opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen avulla. Opetus toteutettaisiin osana näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittamista. Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen kohderyhmään kuuluisi ensi sijassa aikuisväestö, jolla on puutteelliset oppimistaidot tai joka tarvitsee muuta opiskeluvalmiuksiin liittyvää erityistä tukea. Erityisenä kohderyhmänä olisivat aiemman tutkinnon jo suorittaneet.

Opiskeluvalmiuksia parantavissa opinnoissa tavoitteena olisi kehittää näyttötutkinnon suorittamiseen tähtäävässä opiskelussa vaadittavia opiskelutaitoja, kuten kielellisiä ja muita tarvittavia valmiuksia näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta suoriutumiseksi.

Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen tarve havaitaan opiskelijan hakeuduttua näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, niin sanotun hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisen yhteydessä. Jos opiskelijan valmiudet suoriutua tutkinnon osan tai koko tutkinnon suorittamisesta havaitaan puutteelliseksi, voitaisiin näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen hakeutuvalla järjestää tutkinnon perusteissa määriteltyyn osaamiseen liittyvien opintojen lisäksi enintään kuuden kuukauden mittainen jakso opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja.

Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot eivät olisi itsenäinen koulutuskokonaisuus vaan ne suoritettaisiin osana näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen sisällyttäminen osaksi näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta olisi perusteltua niille opiskelijoille, joiden voidaan henkilökohtaistamisen yhteydessä tehdyn arvion perusteella olettaa suoriutuvan näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen kuuluvista opinnoista opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen turvin.

Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot liittymisivät henkilökohtaistamissuunnitelmassa määritellyllä tavalla opiskelijan näyttötutkintoon valmistaviin opintoihin. Koulutuksen antamisesta ja sisällöstä päättäisi koulutuksen järjestäjä opiskelijan tarpeiden perusteella ja siitä päätettäisiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) edellyttämän henkilökohtaistamisen yhteydessä. Opiskeluvalmiuksia parantaviin opintoihin voisi sisältyä esimerkiksi matemaattisten, kielellisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistamista tai opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen harjaannuttamista.

Opiskeluvalmiuksia parantaviin opintoihin voisi sisältyä kielikoulutusta silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen tutkintoon liittyvässä suomen- tai ruotsinkielen sanastossa tai ammattiin liittyvässä kielen käytön tavoissa, joita voivat olla esimerkiksi ammatille tyypilliset tavat esittää tai tuottaa kirjallista aineistoa. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen saattavat edellyttää muun muassa erilaisten oppaiden ja työkirjojen lukutaitoa, alan sanaston hallintaa sekä kirjallista dokumentointia. Tällöin riittävän ammattitaidon hankkimiseksi edellytettävän kielitaidon taso voi käytännössä olla melko korkea. Kielikoulutuksen tulee kuitenkin aina liittyä suoritettavaan näyttötutkintoon eikä koulutusta saisi käyttää peruskielitaidon opettamiseen. Opiskelijan integroiminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja peruskielitaidon opettaminen toteutetaan jatkossakin osana kotoutumista. Opiskeluvalmiuksia parantavissa opinnoissa tavoite taas olisi sellaisten kielellisten valmiuksien omaksuminen, joiden avulla opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai sen osan.

Lupa järjestää aikuisten opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja olisi kaikilla niillä koulutuksen järjestäjillä, joille on myönnetty lupa järjestää näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin tai erikoisammattitutkintoihin joko oppilaitosmuotoisena koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena.

Koska koulutus toteutettaisiin osana näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta, se myös rahoitettaisiin osana sitä. Nykyisessä rahoitusjärjestelmässä se rahoitettaisiin opiskelijamäärän tai opiskelijatyövuosien perusteella. Vuoden 2017 alusta voimaan tulevaksi ehdotetussa uudessa rahoitusjärjestelmässä koulutussiosion ajalta maksettaisiin käytännössä perusrahoitusta.

2 Esityksen vaikutukset

Ehdotuksella ei olisi vaikutuksia julkiseen talouteen. Toiminta rahoitettaisiin opiskelijan tavoitteena olevan tutkinnon mukaisesti osana oppilaitosmuotoisena tai oppisopimuksena toteutettavaa näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista perus- tai lisäkoulutusta.

Esitys parantaisi erityisesti maahanmuuttajaväestön edellytyksiä osallistua näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen. Esitys kasvattaisi koulutuksen järjestäjien keinova-

likoimaa erilaisten kohderyhmien opinnollisessa tukemisessa.

3 Asian valmistelu

Esitys on lausunto- ja muun palautteen perusteella valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä.

4 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys on perustuslain 71 §:ssä tarkoitettu täydentävä esitys, joka liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 25 §:n ja opintotukilain 7 §:n muuttamisesta (HE 211/2014 vp).

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevien säännösten kanssa 1 päivänä elokuuta 2015.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotos:

Laki

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin (631/1998) uusi 8 b §:

8 b §

Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot

Osana näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta voidaan järjestää opintoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa näyttötutkinnon tai sen osan suorittaminen ja näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuminen niissä tapauksissa, joissa opiskelijalla ei ole

riittäviä opiskeluvalmiuksia. Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot voivat päätoimisuksena kestää enintään kuuden kuukauden ajan. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 22 päivänä tammikuuta 2015

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

ANTTI RINNE

Opetus- ja viestintäministeri *Krista Kiuru*